

**De hervormde kerk
te Eelde**

111 F 43

ren en gedateerd 1985, veertig jaar na de bevrijding.

Het orgel

Eelde was één van de eerste dorpen in Drenthe met een orgel. Dat blijkt uit het historisch gegeven, dat in 1649 de Landdag 60 guldens toekende voor een organist in Eelde, 'ten voorbeeld' voor andere dorpen ook een orgel te nemen. Dit orgel werd in 1713 vernieuwd en kreeg in 1787 een gelijkzwevende stemming.

In de Franse tijd werden de versieringen en wapens op dit orgel vernield. Het huidige orgel, betaald uit de opbrengst van het in 1894 verkochte oude avondmaalsilver, is gebouwd in 1907 door de bekende Leeuwarder orgelbouwer Van Dam en het oude orgel werd voor f 100 verkocht. In 1968 werd het Van Dam-orgel gerestaureerd en gewijzigd door de firma L. Verschuere uit Heijthuisen. De wijziging betrof het veranderen van het mechaniek ten behoeve van een voor de bespeelbaarheid betere ordening van de manualen ten opzichte van het pedaalklavier. Voorts werd de interne opstelling gewijzigd door het plaatsen van een vrij pedaal. De dispositie werd veranderd en het nog aanwezige pijpwerk (Van Dam) werd gedeeltelijk opnieuw geïntoneerd.

De huidige dispositie luidt als volgt:

HOOFDWERK:

Prestant	8'	Octaaf	2'
Bourdon	16'	Mixtuur	II-III 2'
Violoncel	8'	Cornet	III disc
Holpijp	8'	Roerfluit	4'
Octaaf	4'	Trompet	8'

PEDAAL:

Subbas	16'
Octaaf	8'
Octaaf	4'
Basson	16'

BOVENWERK:

Salicionaal	8'	Fugara	2'
Flute dolce	8'	Quintfluit	3
Speelfluit	4'	Dulciaan	8'
Viool de Gambe	8'	Tremulant	

Het exterieur van de kerk

Wie een kerkgebouw bezoekt, zal als regel eerst het interieur gaan bekijken. Toch is het de moeite waard om ook eens rustig rond het gebouw te wandelen en te letten op interessante bouwkundige elementen uit vroegere tijden.

Sporen uit het verleden in de muren

Gewezen werd reeds op de nog aanwezige tufsteen tussen de kloostermoppen. Aan de noord- en zuidzijde vindt men nog de sporen van de dichtgemetselde vrouwen- en manneningangen. De hoofdingang onder de toren werd vroeger als regel slechts gebruikt bij huwelijks- en doopdiensten. Hierbij dient ook bedacht te worden, dat de vrouwen vroeger in de kerk apart zaten van de mannen: de vrouwen aan de noordkant; de mannen aan de zuidkant van het kerkgebouw. Een oplettende bezoeker zal ook zien, hoe de kerkramen zich ontwikkelden van uit de romaanse bouwstijl afkomstige kleine vensters naar de grotere ramen, die de gothiek kenmerken.

Aan de koorzijde bevinden zich twee grote steunberen, in 1715 gemetseld om het koor een extra versterking te geven, toen het stenen gewelf boven het koor werd vervangen door een houten fond.

De toegangsdeur in de zuidgevel van het koor is in het verleden mogelijkwerwijs gemaakt als toegang naar de begraafplaats rond de kerk. Men kon de kist met de overledene dan gemakkelijk na de rouwdienst vanuit de kerk uitdragen. Later werd de deur gebruikt als ingang voor de kerkgangers, die een bank in en bij het koor bezaten.

De klok en de windwijzers

Reeds eeuwenlang wordt ook in Eelde de klok geluid om - tot op de dag van heden - om 8.00, 12.00 en 18.00 uur de tijd aan te geven van werken en rusten (vroeger bezaten de mensen geen horloges), om de gelovigen op te roepen de kerkdienst bij te wonen, bij rampen en feestelijke gebeurtenissen en bij overlijden en begrafenissen.

Interieur in de richting van het orgel.

In de dakruiter aan de westzijde hangt een luidklok, die als opschrift heeft:

*'Van Bergen Heiligerlee
Gegoten in 1948.*

*De klok, die 11 maart 1943
door de Duitscher werd geroofd,
werd in 1948 vervangen door deze,
waarvoor de ingezetenen hun offer
brachten'*

'Soli Deo Gloria'

De klok die door de Duitsers was weggehaald, droeg het volgende opschrift:

*'Vernieuwt toen te Eelde Kerkvoogden
waren*

*E. G. E. Kelder en H. Hilbrants
en P. Speckman als pastor
en K. Stevinga organist*

door Andries H. van Bergen. 1805'.

Uit het archief van de hervormde gemeente Eelde blijkt, dat ook al eens in 1658 de luidklok werd vernieuwd door Willem Jacobs Vrij, geschuts- en klokkengieter.

In tegenstelling tot verreweg de meeste kerkgebouwen elders, bevindt zich de uurwijzerplaat aan de oostzijde van de kerk. De Eeldenaren J. Steringa en J. Koops restaureerden in de jaren 1972-1974 het uurwerk. Het uurwerk dat sinds 1956 had stilgestaan, werd grondig gereinigd (onder andere het verwijderen van vogelmest) om het raderwerk te kunnen beoordelen.

Het bleek dat het uurwerk in 1870 was gemaakt door de instrumentmaker H. Detgen uit Groningen en het elektrische hulpuurwerk door de fa. Van Bergen uit Heiligerlee in 1930.